

جمهوری اسلامی ایران

مدیریت حوزه علمیه استان قم

رساله علمی سطح ۴

بررسی مبانی فقهی فیلتر

(صفحات وب، تلویزیون‌های ماهواره‌ای و شبکه‌های اجتماعی مجازی)

راهنما: استاد محمد حسین احمدی فقیه

مشاور: استاد علی مؤمن

محقق: محمد مهدی محب الرحمان

هی از منکر ایجابی از طریق ساخت برنامه‌های جایگزین در ماهواره و اینترنت

چکیده

رساله پیش رو، پاسخ فقهی به این مسأله است که: «آیا دولت اسلامی (در دوران غیبت) یا اشخاص حقیقی، حق و اجازه شرعی را دارند تا صفحات وب، تلویزیون‌های ماهواره‌ای و همچنین شبکه‌های اجتماعی مجازی را فیلتر کرده و مسدود نمایند؟» البته این بحث، فارغ از فساد این صفحات، تلویزیون‌ها و شبکه‌ها، و در حکم اولی فیلترکردن می‌باشد. چراکه ممکن است طبق احکام ثانوی مانند اقتضای ضرورت و غیر آن، حکمی غیر این پیدا کند؛ همچنان که در بخش‌هایی از رساله، به این موارد نیز، پرداخته شده است.

بر اساس این پژوهش، می‌توان نتیجه گرفت: اصل اولی، حرمت منع کردن دیگران از دسترسی به صفحات وب، تلویزیون‌های ماهواره‌ای و شبکه‌های اجتماعی مجازی است؛ اما در صورتی که بیع اینترنت، مشروط به اطلاعات خاصی باشد، می‌توان اطلاعاتی که فراتر از مبیع است را، فیلتر نمود. همچنین با علم به منکر بودن صفحات وب، تلویزیون‌های ماهواره‌ای و شبکه‌های اجتماعی مجازی، در صورتی که ضرر و مفسده‌ای از فیلترکردن در میان نباشد، فیلترکردن و منع دیگران از دسترسی به این صفحات، تلویزیون‌ها و شبکه‌ها، لازم می‌شود.

واژگان کلیدی:

فارسی: فیلترینگ . فیلتر اینترنتی . سایت . تلویزیون ماهواره‌ای . شبکه‌های اجتماعی مجازی . کتب ضلال . نهی از منکر . منع دیگران . ظلم . ایذاء مؤمن . تجاوز به حقوق

عربی: الرقابة . تصفیة الإنترنت . موقع . شبکه الأقمار الصناعیة . شبکه الاجتماعیة . کتب الضلال . النهی عن المنکر . منع الآخرین . الظلم . ایذاء المؤمن . انتهاکات الحقوق

فهرست مطالب

.....	چکیده	ه
.....	فهرست مطالب	و
.....	مقدمه	۱
.....	بخش اول: کلیات و مفاهیم	۴
.....	فصل اول: مفاهیم اساسی پژوهش	۶
.....	گفتار اول: فیلتر	۶
.....	گفتار دوم: صفحه وب	۷
.....	گفتار سوم: تلویزیون ماهواره‌ای	۱۱
.....	گفتار چهارم: شبکه‌های اجتماعی مجازی	۱۴
.....	گفتار پنجم: منع از منکر	۱۸
.....	گفتار ششم: کتب ضاله	۱۸
.....	گفتار هفتم: ضرر و مفسده	۲۰
.....	گفتار هشتم: ظلم	۲۱
.....	فصل دوم: کلیات	۲۳
.....	گفتار اول: تاریخچه فیلتر و پیشینه تحقیق	۲۳
.....	گفتار دوم: رابطه فیلتر کردن و منع دیگران	۲۵
.....	گفتار سوم: محدوده فیلتر	۲۶
.....	گفتار چهارم: مرجع تشخیص لزوم و اعمال فیلتر	۲۷
.....	گفتار پنجم: نسبت فیلتر و سلب اختیار	۲۷
.....	گفتار پنجم: ادبیات تحقیق	۲۸
.....	بخش دوم: تبیین حکم اولی فیلتر کردن (حرمت)	۳۱
.....	فصل اول: حرمت ایذاء	۳۴
.....	گفتار اول: بیان کلمات فقها	۳۵
.....	گفتار دوم: بیان ادله	۳۷
.....	گفتار سوم: تطبیق بحث	۴۵
.....	فصل دوم: نفی سلطه انسان بر دیگری	۴۶
.....	گفتار اول: بیان کلمات فقها	۴۶
.....	گفتار دوم: بیان ادله	۴۹
.....	گفتار سوم: تطبیق بحث	۵۷

۵۸	فصل سوم: حرمت ظلم و تجاوز به حقوق دیگران
۶۰	گفتار اول: بیان کلمات فقها
۶۲	گفتار دوم: بیان ادله
۶۹	گفتار سوم: تطبیق بحث
۷۰	نتیجه گیری

بخش سوم: ادله جواز بمعنی الاعم فیلتر (جواز و وجوب) ۷۱

۷۳	فصل اول: جواز اشتراط در بیع اینترنت
۷۴	تطبیق بحث
۷۵	فصل دوم: حرمت حفظ کتب ضاله
۷۹	گفتار اول: بیان اقوال
۸۱	گفتار دوم: بیان ادله
۹۷	گفتار سوم: تطبیق بحث
۱۰۱	فصل سوم: وجوب نهی از منکر
۱۰۲	گفتار اول: بیان کلمات فقها
۱۰۶	گفتار دوم: بیان ادله
۱۱۲	گفتار سوم: تطبیق بحث

فروع ۱۱۴

۱۱۴	فرع یکم. لزوم علم به منکر بودن صفحات وب، تلویزیون‌های ماهواره‌ای و شبکه‌های اجتماعی مجازی
۱۱۵	گفتار اول: بیان کلمات فقها
۱۱۸	گفتار دوم: بیان دلیل
۱۲۴	گفتار سوم: تطبیق بحث
۱۲۴	فرع دوم. احتمال تأثیر داشتن فیلتر
۱۲۶	گفتار اول: بیان اقوال و کلمات فقها
۱۳۱	گفتار دوم: بیان دلیل
۱۳۵	گفتار سوم: تطبیق بحث
۱۳۶	فرع سوم: موجب ضرر و مفسده نبودن فیلتر
۱۳۸	گفتار اول: بیان کلمات فقها
۱۵۰	گفتار دوم: بیان دلیل
۱۶۴	گفتار سوم: تطبیق بحث

نتیجه گیری: ۱۶۷

۱۶۸	منابع
۱۶۸	کتاب
۱۹۱	پایان نامه
۱۹۱	نشریه
۱۹۲	نرم افزار
۱۹۲	سایت

مقدمه

بیان مسأله و تعیین قلمرو آن

«فیلتر» لفظ انگلیسی است که برگردان فارسی آن «صافی» و «پالایه» است. و فیلتر اینترنتی، ابزاری برای محدود کردن یا منع دسترسی در اینترنت به وب‌گاه‌ها و خدمات اینترنتی می‌باشد. مسأله این رساله، اولاً تبیین حکم اولی فیلتر کردن است. از ادله گوناگون، حرمت منع دیگران از دسترسی اشخاص به صفحات اینترنت و شبکه‌های اجتماعی و ماهواره‌ای برداشت می‌شود. در بخش دیگر این رساله، به ادله‌ای پرداخته‌ایم که می‌توان از آنها بر جواز یا وجوب فیلتر استدلال کرد.

سؤالات تحقیق

۱. سؤال اصلی: فیلتر کردن صفحات اینترنتی و شبکه‌های ماهواره‌ای چه حکمی دارد؟
۲. سؤالات فرعی:
 - یکم. حکم اولی فیلترینگ چیست؟
 - دوم. محدوده آیات و روایات و ادله داله بر حرمت منع دیگران چیست؟
 - سوم. فیلتر کردن در شرایط مختلف، چه حکم ثانوی پیدا می‌کند؟
 - چهارم. در چه مواردی می‌توانیم فیلترکردن را واجب بدانیم؟
 - پنجم. ادله‌ای لزوم و وجوب فیلترکردن چیست؟
 - ششم. دلیل حرمت حفظ کتب ضلال، چگونه بر وجوب منع دیگران از دسترسی به صفحات اینترنتی دلالت دارد؟
 - هفتم. کیفیت استدلال به دلیل نهی از منکر بر وجوب فیلترکردن چگونه است؟
 - هشتم. چگونه می‌توان از دلیل حلیت بیع، بر جواز فیلترکردن صفحات اینترنتی استفاده

کرد؟

فرضیه تحقیق:

یکم. طبق آن چه از برخی نصوص و ادله عقلی استفاده می‌شود، منع دسترسی دیگران، حرام می‌باشد.

دوم. با توجه به نصوص و ادله دیگر، در موارد خاص، فیلترکردن می‌تواند حکم دیگری از جمله جواز یا وجوب پیدا کند.

سوم. فیلترکردن اینترنت، حرام است مگر در موارد غیر اخلاقی و امنیتی.

چهارم. فروشنده اینترنت می‌تواند صفحاتی را که دسترسی به آنها را فروخته، فیلتر نماید.

پنجم. فیلتر صفحات اینترنتی و شبکه‌های ماهواره‌ای و اجتماعی مجازی، اگر مستلزم ضرر جانی و مالی و یا حتی تصرف در اموال باشد (که معمولاً اینگونه است) نیازمند اذن امام معصوم یا مأذون ایشان، می‌باشد.

اهداف و فوائد تحقیق:

هدف اصلی این رساله، تحقیق در باب حکم فیلترکردن و منع دسترسی دیگران است. که پس از بررسی آیات و روایات و مطلق ادله، اصل اولی و همچنین موارد جواز و وجوب فیلتر مشخص می‌شود.

بنابراین می‌توان گفت اولین فایده این رساله، فهم دقیق حکم یک مسأله پرکاربرد اجتماعی است؛ و ثانیاً نتیجه این تحقیق می‌تواند راهگشای نهادهای مختلف اجرایی فیلترینگ قرار گیرد تا بر اساس آن، حکم صحیح شرعی اعمال گردد.

پیشینه تحقیق و امتیاز این پژوهش:

پیشینه پایان نامه حوزوی سطح چهار و دانشگاهی دکتری بر اساس جستجو در پایگاه‌های اطلاع رسانی معاونت پژوهش حوزه‌های علمیه، پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران یافت نشده است.

البته رساله کارشناسی ارشدی در این باب صورت گرفته که البته در پی استفاده وجوب فیلترینگ از بحث حرمت حفظ کتب ضلال بوده است. لکن بر اساس یافته‌های این رساله،

باب مهمتری که «نهی از منکر» می‌باشد، مغفول مانده، و می‌توان از آن برای استفاده و جوب فیلترکردن، بهره برد. ضمن این که از حرمت حفظ کتب ضلال، چندان نمی‌توان بر وجود منع دیگران استفاده کرد.

نوع تحقیق:

بنیادی و کاربردی؛

روش پژوهش:

عقلی برهانی و نقلی و حیانی؛

روش گردآوری اطلاعات و داده‌ها:

اسناد نوشتاری، سامانه‌های رایانه‌ای و نرم افزارهای علمی.